

O P E N B A R I N G 2 E N 3

Wat de Geest tot de gemeenten zegt

*Een theologische verkenning van de brieven
aan de zeven gemeenten in Asia*

Ds. Pieter van den Berg

Wat de Geest tot de gemeenten zegt. Een theologische verkenning van de brieven aan de zeven gemeenten in Asia (Openbaring 2 en 3).

© 2026 Ds. Pieter van den Berg. Alle rechten voorbehouden.

Bijbelcitaten zijn weergegeven in een eigen vertaling naar de Griekse grondtekst.

Omslag en vormgeving: Brave New Books

ISBN: 9789465547893

Uitgeverij: Brave New Books, Rotterdam

*Die de zeven sterren vasthoudt in zijn
rechterhand en wandelt te midden van de
zeven gouden kandelaren.*

Openbaring 2:1

Inhoud

Voorwoord	7
1. Een stem op Patmos.....	10
2. De bouw van de brieven.....	15
3. Efeze: de verlaten eerste liefde	24
4. Smyrna: arm en toch rijk.....	32
5. Pergamum: wonen waar de troon van de satan is.....	40
6. Thyatira: liefde zonder grenzen?	49
7. Sardes: een naam dat je leeft	57
8. Filadelfia: een geopende deur	66
9. Laodicea: noch koud noch heet	74
10. Rode draden	85
11. De brieven als spiegel voor vandaag	92
Nawoord	96
Bijlage A. Overzichtstabel.....	97
Bijlage B. Gespreksrooster	97
Bijlage C. Verder lezen.....	100

Wat de Geest tot de gemeenten zegt

Voorwoord

Er zijn bijbelgedeelten die je leest en er zijn bijbelgedeelten die jou lezen. De brieven aan de zeven gemeenten in Openbaring 2 en 3 horen onmiskenbaar bij de tweede soort. Wie ze aandachtig leest, merkt al snel dat het niet alleen gaat over Efeze of Laodicea, over steden die al eeuwen in puin liggen, maar over de eigen gemeente, het eigen hart, de eigen liefde die misschien al lang niet meer de eerste is.

Dit boek is geschreven voor lezers die de tijd willen nemen om stil te staan bij deze zeven korte maar bijzonder rijke teksten. Het wil een brug slaan tussen degelijke uitleg en persoonlijke bezinning. We verkennen de historische achtergrond van iedere stad, luisteren naar de Griekse grondtekst waar dat verheldert, en trekken de lijnen door naar de rest van de Schrift en naar de kerk van vandaag.

Het boek bestaat uit drie delen. In het eerste deel schetsen we de wereld waarin de brieven ontstonden en de opvallende bouw die ze gemeenschappelijk hebben. Het tweede deel, het hart van het boek,

behandelt de zeven brieven een voor een. Het derde deel brengt de rode draden samen en vraagt wat de Geest vandaag tot de gemeenten zegt. Elk hoofdstuk over een afzonderlijke brief sluit af met vragen voor bezinning, zodat het boek ook in gespreksgroepen, kringen en catechese kan worden gebruikt. In de bijlagen vindt u een overzichtstabel, een gespreksrooster en suggesties om verder te lezen.

De bijbelcitaten in dit boek zijn weergegeven in een eigen vertaling, die nauw aansluit bij de Griekse grondtekst. Wie de teksten wil naslaan in een vertrouwde vertaling, wordt van harte uitgenodigd om de Bijbel open naast dit boek te leggen. Dat is eigenlijk de beste manier om het te lezen.

Moge de Heer die wandelt tussen de gouden kandelaren ook tijdens het lezen van deze bladzijden dichtbij zijn.

D E E L I

De brieven in hun
wereld

1. Een stem op Patmos

Een balling op een rotseiland

Het boek Openbaring begint niet in de hemel, maar op een kaal eiland in de Egeïsche Zee. Johannes schrijft dat hij op Patmos was *om het woord van God en om het getuigenis van Jezus* (Openbaring 1:9). Patmos was een klein, rotsachtig eiland voor de kust van Klein-Azië, ongeveer zestig kilometer ten zuidwesten van Milete. De Romeinen gebruikten zulke eilanden geregeld als plaats van verbanning voor mensen die als politiek lastig werden beschouwd.

Johannes noemt zichzelf niet apostel, niet bisschop, niet leider. Hij noemt zich *uw broeder en medegenoot in de verdrukking, in het koninkrijk en in de volharding in Jezus*. Die drie woorden, verdrukking, koninkrijk en volharding, vatten de spanning samen waarin de hele Openbaring staat. Het koninkrijk is er al, want Christus regeert. Maar het wordt beleefd in verdrukking, en het vraagt daarom volharding. Precies

die spanning zal in de zeven brieven telkens terugkeren.

De vroege kerk identificeerde deze Johannes met de apostel Johannes, de zoon van Zebedeüs, die volgens de traditie de laatste decennia van zijn leven in Efeze doorbracht. Irenaeus van Lyon, die als jongen nog Polycarpus van Smyrna had horen preken, schrijft rond 180 na Christus dat de Openbaring werd gezien *tegen het einde van de regering van Domitianus*, dat is rond het jaar 95. Een aantal uitleggers verdedigt een vroegere datering, rond het jaar 68, kort na de vervolging onder Nero. Voor het verstaan van de brieven maakt die keuze minder uit dan vaak wordt gedacht: in beide gevallen schrijft Johannes aan gemeenten die leven in een wereld waarin de keizer goddelijke eer opeiste en waarin trouw aan Christus een prijs had.

De provincie Asia

Wanneer de Bijbel over Asia spreekt, bedoelt hij niet het continent Azië, maar de Romeinse provincie Asia in het westen van het huidige Turkije. Het was een van de rijkste en meest verstedelijkte gebieden van het Romeinse rijk. Hier lagen bloeiende handelssteden